

Outi Oja, Tuulia Toivanen ja Maili Öst

Pääkirjoitus

Kirjallisuudentutkijain Seuran vuotuisessa talviseminaarissa esitelmöitiin tammikuussa otsikolla ”Paikka – luonto, kulttuuri ja identiteetti kirjallisuudessa”. *Avain* 3 / 2006 kokoaa seminaarin antia ja jatkaa keskustelua paikan moninaisuudesta. Osa teksteistä perustuu seminaarissa pidettyihin esitelmiin. Artikkeleissa ja katsauksissa *paikka* saa monia määreitä sekä kuvitteellisena että koettuna, niin lähellä kuin kaukana. Se aktualistuu milloin yhteisön, milloin yksilön näkökulmasta. Esiin nousevat paikan moninaiset yhteydet muun muassa rotuun, kotiin, identiteettiin ja aikaan. Käsitteitä ja metodologisia välineitä tämän problematiikan tarkasteluun tarjoavat esimerkiksi jälkikolonialiset ja psykoanalyttiset sekä yleisemmin rotua ja sukupuolta määrittelevät teoriat.

Lotta Kähkösen artikkelissa paikkaa käsitellään lukemalla rodun ja seksuaalisuuden diskursseja amerikkalaisessa kontekstissa. Analyysin kohteena on valkoisen naisen fantasia mustasta miehestä Joyce Carol Oatesin toistaiseksi vähän tutkitussa novellissa ”The Molesters” (1968). Luennassaan Kähkönen tukeutuu muun muassa Sara Ahmedin, Anne McClintockin ja Robyn Wiegmanin esittämiin ajatuksiin, mutta myös haastaa aiempien Oates-tutkijoiden, kuten Marilyn Wesleyyn, tulkintoja. Kähkönen osoittaa, miten Oatesin fiktiossa toistuvasti puretaan amerikkalaista rasismia. Joyce Carol Oatesin teosten sisältämä identiteetin hajoamisen ja uudelleen rakentamisen tematiikka tulee suomalaisille lukijoille ajankohtaiseksi myös, kun Oatesin romaani *The Falls* (2004) tänä syksynä ilmestyy suomeksi nimellä *Putous*.

Eeva Saloniuksen artikkelissa paikka tarkentuu kodiksi: kodin etsiminen sekä toisaalta kodittomuus tulevat eritellyiksi karibialaisen kirjallisuuden ja vaeltavien kirjailijoiden (*migrant writers*) kontekstissa. Karibialaista kirjallisuutta ja sen tutkimusta kokoavassa artikkelissaan Salonius nostaa esiin erityisesti kolonialaisen menneisyyden, emigraation ja Toiseuden kokemukset. Niitä hän analysoi Jamaica Kincaidin romaanissa *Annie John* (1985) ja *Lucy* (1990). Salonius perustaa luentansa jälkikolonialaisen romaanin tutkijoiden, kuten Avtar Brahinin, Rosemary Georgan ja Renu Junejan, luonnehdinnoille identiteetistä, sukupuolesta ja muistista. Artikkelissaan Salonius osoittaa matkustamisen metaforia analysoimalla, kuinka Kincaidin teosten päähenkilöt eivät koti-Karibialta emämaahan matkustaessaan kiinnity mihinkään maantieteelliseen paikkaan vaan löytävät kodin itsestään.

Paikka on kulkijassa itsessään myös Maaria Pääjärven katsauksessa. Siinä katsotaan 1900-luvun alun Pariisia V. A. Koskenniemen baudelairelaisen flanöörin silmin.

Baudelairen (2001, 187) mukaan täydellisen flanöörin olotilaan kuuluu "[o]lla jossain muualla kuin kotonaan ja silti kaikkialla kuin kotonaan". Flanöörin tapaa kotiutua väkijoukkoon Pääjärvi pohtii Koskenniemen Pariisista kirjoittamassa *Kevätilta Quartier Latinissä* (1912). Hän osoittaa myös, kuinka keskeinen sija teoksessa on Emil Cedercreutzin siluettikuvituksella. Pääjärvi viittaa Walter Benjaminin ajatukseen näkemisen ja kuvittamisen yhteydestä ja tarkastelee sen pohjalta kahden taiteenlajin kohtaamista *Kevätillassa*.

Toisen katsauksen tapahtumapaikkana on konkreettinen luonto ja sen edustajina linnut. Karoliina Lummaa osoittaa 1970-luvun suomalaisesta lintulyriikasta poimitujen esimerkkien avulla, kuinka runoudessa aiemmin paljolti idealisoidut linnut *putoavat* eli muuttuvat kuolevaisiksi. Samalla hän jatkaa *Avaimen* aiemmissa numeroissa esillä ollutta ekokritiikkikeskustelua. Lummaa näyttää, kuinka linnut kuolevat ympäristömyrkyihin ja muuttuvat lauluttomiksi sekä luonnossa että runoissa. Metalyyrinen tematiikka kytkeytyy heräävään ympäristötietoisuuteen. Kun ihminen on tuhonnut lintujen luonnollisen elintilan, linnut saattavat elää ja vaieta enää runoissa. Runoista ja rakastetun muistosta löydetään koti myös *Lukuja*-sarjan kirjoituksessa, jossa Raili Elovaara on koukussa K. A. Tavastjernan runouteen. Paikan pohdinta tiivistyy minän ja sinän väliseen vuoropuheluun.

Avaimen teemanumero 3 / 2006 luotaa näin luonnon, kulttuurin ja identiteetin merkityksiä yksilön ja yhteisön näkökulmista. Kirjoituksissa etsitään kodin ja kotimaan sijaintia ja laajuutta, kysytään niin kuin Leo Tolstoi (1886) aikoinaan: paljonko ihminen tarvitsee maata? Yhden tiivistävän vastauksen antaa Jamaica Kincaid (1985, 114) henkilöhahmonsaa, isoäiti Mamma Chessin, sanoin: "Kaikki mitä ihminen tarvitsee, on mukava kolo jossakin, että voi tulla ja mennä oman tahtonsa mukaan".

Lähteet

BAUDELAIRE, CHARLES 2001: Modernin elämän maalari (Le peintre de la vie moderne, 1863). *Modernin elämän maalari ja muita kirjoituksia*. Suom. Antti Nylén. Helsinki: Desura, s. 175–227.

KINCAID, JAMAICA 1985: *Katoava paratiisi* (Annie John, 1985). Suom. Sinikka Buckley. Helsinki: Kirjayhtymä.

OATES, JOYCE CAROL 2006: *Putous* (*The Falls*, 2004). Suom. Kaijamari Sivill. Helsinki: Otava (tulossa).

TOLSTOI, LEO 1970: Paljonko ihminen tarvitsee maata? (Много ли төлөвеку землji му̀жно? 1886). Suom. V. K. Trast. *Kasakat sekä Kaukasian vanki, Kaksi husaaria, Paljonko ihminen tarvitsee maata*. Helsinki: Ex libris, s. 385–406.